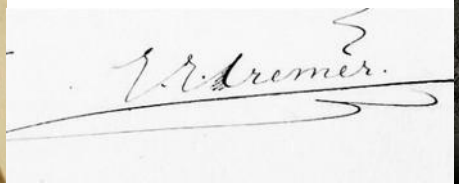

Thijs de smid: uitg. ten voordeele van Meijer Heijmans door J.J. Cremer.

Gedateerd in de eerste druk: Den Haag, 17 oktober 1869.
Heijmans, een Joodse handelsman, werd valselijk beschuldigd van brandstichting en raakte daardoor in grote (financiële) problemen. De verblijfplaats van het handschrift is onbekend.
In 1873 verkoopt Thieme 482 exemplaren voor 38,- aan H.G. Bom, zonder dat het auteursrecht wordt overgedragen. In 1877 worden nog eens 506 exemplaren voor 11,50 verkocht aan D. Bolle.

1e druk: Thijs de smid: uitgegeven ten voordeele van Meijer Heijmans. Arnhem: D.A. Thieme, 1869. 26 p.

2e druk in: Vertellingen en schetsen. Amsterdam: D. Noothoven Van Goor, 1881. p. 123-130. Romantische werken, dl. 13.

3e druk in: Novellen en vertellingen: een winteravond …[et. al.]. Leiden: A.W. Sijthoff, [1888]. 6e druk. dl. 2. p. 250-257. Vijftig-cents-editie, no. 19.

4e druk in: Novellen en vertellingen: een winteravond …[et al.]. Leiden: A.W. Sijthoff, [1888]. 7e druk. dl. 2 p. 250-257. Romantische werken, dl. 9.

5e druk in: Novellen en vertellingen: een winteravond …[et al.]. Leiden: A.W. Sijthoff, [ca. 1895]. 7e druk. dl. 2 p. 250-257. Bibliotheek van Nederlandsche schrijvers.

6e druk in: Fabriekskinderen - Monte-Carlo – Naar omhoog enz. Leiden: A.W. Sijthoff, [1906]. p. 57-64. Leidsche herdrukken, no. 35.

7e druk in: Novellen en vertellingen: een winteravond …[et al.]. Leiden: A.W. Sijthoff's uitg.-mij, [ca. 1908]. dl. 2. 7e druk. p. 250-257. Bibliotheek van Nederlandsche schrijvers.

8e druk in: Novellen en vertellingen: een winteravond …[et.al.]. Leiden: A.W. Sijthoff's uitg.-mij, [1917]. dl. 2. 7e druk. p. 250-257. Romantische werken, rode serie.

9e druk in: Novellen en vertellingen: een winteravond …[et.al.]. Leiden: A.W. Sijthoff's uitg.-mij, [1917]. dl. 2. 7e druk. p. 250-257. Romantische werken, blauwe serie.

10e druk in: Novellen en vertellingen: een winteravond …[et.al.]. Leiden: A.W. Sijthoff's uitg.-mij, [ca. 1925]. dl. 2. 8e druk. p. 250-257. Romantische werken, blauwe serie.

Titelpagina 1869:

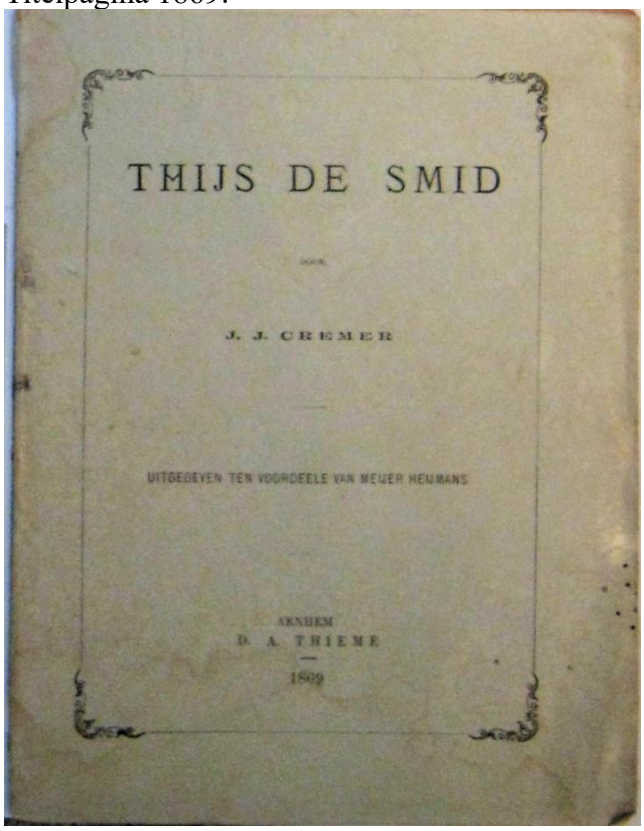
THIJS DE SMID

J. J. CREMER

UITGEGEVEN TEN VOORDEELE VAN MEIJER HEIJMANS

ARNHEM
D. A. THIEME
1869

Nieuwsblad voor den boekhandel, 1869:

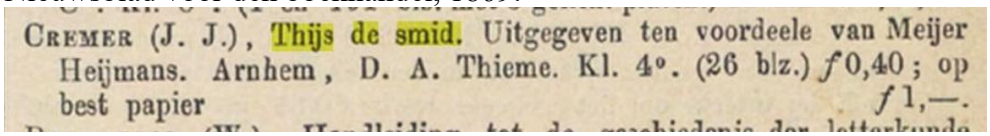
CREMER (J. J.), Thijs de smid. Uitgegeven ten voordeele van Meijer Heijmans. Arnhem, D. A. Thieme. Kl. 4°. (26 blz.) ƒ 0,40; op best papier ƒ 1,—.

De vriend van armen en rijken, vol. 20, 1869:

Thijs de Smid, *door* J. J. Cremer. *Uitgegeven ten voordeele van* Meyer Heymans. *Arnhem*, Thieme.

Onze lezers zullen zich herinneren, dat vóor eenige weken liefdegaven zijn gevraagd ten behoeve van Meyer Heymans, die *onschuldig* het slachtoffer is geworden, met vrouw en *zeven* kinderen, van vermoedens dat hij herhaaldelijk brand had gesticht, terwijl het nu bewezen is geworden, dat een ander de dader is geweest.

Ten bate nu van dien onschuldig verdachte en zijn talrijk huisgezin, heeft de menschlievende Cremer bovengenoemde novelle geschreven.

Gelijk alles wat van de hand van dezen begaafden Schrijver komt, trok ook dit geschriftje al onze aandacht, en — behoeft het te worden gezegd? — lezende bewonderden wij als steeds Cremer's éenig schrijverstalent.

Zutphensche courant, 14 oktober 1869:

MENSCHENVRIENDEN!

»Daar woont lijden op deze aarde,
Leed, waarbij de wereld schertst';
Daar zijn tranen diep verholen,
Die de ellende uit de oogen perst;
Daar woont honger saam met de onschuld,
Afgepijnd door 't ijz'ren lot! —
Help daar, Mensch! wees daar een trooster,
't Is uw eerenaam bij God!"

Deze gedachte van een onzer letterkundigen moedigt ons aan hulp te vragen bij stad- en landgenooten voor »eenen ongelukkige," verarmd buiten eigen schuld, toen hij nu acht jaren geleden door bijna alle ingezetenen zijner vroegere woonplaats verdacht gehouden en vervolgens openlijk beschuldigd werd van onderscheidene brandstichtingen in de stad Groenlo gepleegd te hebben.

Een panische schrik toch had destijds allen aldaar aangegrepen; in de meeste huizen werd des nachts gewaakt, en trots al deze voorzorgen brandden er toch drie huizen, kort na elkander, tot op den grond toe af, terwijl er daarenboven nog verschillende pogingen tot brandstichting eerst naast en daarna in de woning van den koopman Meijer Heijmans, als bij toeval ontdekt en gelukkig verijdeld werden.

Heijmans, meende men, was dus schuldig, althans medepligtig aan deze gruweldaden; niemand anders dan hij kon ze bedreven hebben; de assurantie-penningen voor zijne woning, voor zijnen inboedel, voor zijnen handelsvoorraad werden door hem begeerd, want, zeide men, »zijne zaken staan slecht!"

Heijmans moest het gedaan hebben, was in Groenlo de allen beheerschende gedachte: — onderscheidene getuigen traden dan ook tegen hem op om feiten en omstandigheden aan te geven of te bevestigen, die, wanneer ze waar geweest waren, ook zijne schuld hadden kunnen bewijzen; — De Justitie, die telkens bij iedere brandstichting geene moeite spaarde om den dader te ontdekken, werd door de pertinente verklaringen dier getuigen misleid, en nam daarop Heijmans voorloopig gevangen.

Eéne maand lang bleef hij, gedurende het geregtelijk onderzoek, onder verdenking en van zijne vrijheid beroofd; — lang genoeg evenwel, om daarna zijnen handel geheel verloopen te vinden, terwijl, ook na zijne in vrijheidstelling, allen in Groenlo hem bleven schuwen.

Met zijne vrouw en zeven kinderen moest hij zich toen wel naar elders begeven, ofschoon zich bewust van zijne onschuld en steed vervuld met de hoop dat spoedig de werkelijk schuldige door de Justitie mogt worden opgespoord en gestraft.

Die hoop werd niet beschaamd!

Eenige maanden later toch gelukte het haar eindelijk, den naauwlijks zeventien jarigen Christoffel Veldink, vroeger ook dienstbaar geweest bij Heijmans, te overtuigen van zijne schuld aan zes brandstichtingen of pogingen daartoe, alsmede aan diefstal door middel van braak en inklimming in de woning van Heijmans, een als ander gepleegd te Groenlo, en onder welke brandstichtingen zich ook die van de woning zijner ouders bevond, welke totaal afbrandde, terwijl deze naauwelijks hun leven wisten te redden.

Door het hof in Gelderland veroordeeld tot de straffe des doods, werd Veldink daarvan door Zijne Majesteit goedgunstig kwijtschelding verleend en die straf veranderd in twintigjarige tuchthuisstraf, welke hij thans te Leeuwarden ondergaat.

De valschelijk betichte, miskende, ongelukkige Heijmans echter, heeft zich sedert niet weder tot zijne vroegere welvaart kunnen opheffen; integendeel, hij geraakte hoe langer zoo meer in verval, kon naauwlijks voor zijne vrouw en kinderen het dagelijksch onderhoud verdienen en lijdt thans nagenoeg gebrek! — hij zelf en de zijnen dragen hun' onspoed gelaten; — maar hebben den moed niet, eenigen onderstand te vragen. Wij echter,

die zijnen toestand kennen, en, na grondig onderzoek, zijne treurige levensomstandigheden bevonden hebben te zijn zooals ze hierboven door ons werden medegedeeld, wij mogen den diep beklagenswaardigen man niet aan zijn lot overlaten, en zijn daarom te rade geworden een beroep te doen op alle medelijdende harten in Nederland, welke wij vast vertrouwen dat zich ook voor dezen hunnen waarlijk ongelukkig geworden medemensch niet zullen sluiten.

Voor de bevestiging der korte en eenvoudige waarheid van de door ons bijgebragte feiten en omstandigheden hebben zich welwillend bereid verklaard de Heeren:

Jhr. mr. H. A. ridder van Rappard, thans procureur-generaal in Gelderland, destijds officier van justitie te Zutphen, en

mr. E. G. Colson Aberson, thans raadsheer in het hof in Drenthe, destijds subst.-officier van justitie bij diezelfde regtbank.

Elke geldelijke bijdrage, zelfs de geringste, zal dankbaar door een' der ondergeteekenden worden ontvangen en later verantwoord.

UEd. Dw. Dn.

DEVENTER, September 1869.

PH. BELLO. } Leeraren aan de
S SUSAN. } H. B. School.

Arnhemsche courant, 18 oktober 1869:

Voor den buiten schuld ongelukkig geworden MEIJER HEIJMANS, wiens droevigen toestand we in een vorig nommer aan alle *Menschenvrienden* bekend maakten, mogten we tot heden ontvangen:

Uit Deventer: Van B. C. B. *f* 10; S. *f* 3; S. *f* 1; v. G. *f* 1.48⁵; N. N. *f* 1; d. M. *f* 2.50; N. N. *f* 1; M. P. *f* 10; Coupon N⁰. 420 *f* 1.98: 2 Coupons (?) te zamen *f* 4.95; P. P. *f* 8.75; D. en kinderen *f* 5.75; S. *f* 4.50; v. T. *f* 1; twee vrienden-bijeenkomsten, te zamen *f* 36.85: S. v. G. *f* 10; P. *f* 2.50; B. P. en M. *f* 3.96; Wed. B. *f* 3. Totaal *f* 113.22⁵.

Uit Rotterdam: Van Maurits en Louis *f* 4.95; Coupon N⁰. 568 à *f* 3.96; P. G. J. *f* 10; N. *f* 2; J. v. R. en Z. *f* 21.50; A. *f* 2; M. H. *f* 10; A. B. *f* 4; M. B. *f* 1.98; Wed. Spruijt *f* 2.97; V. C. *f* 1.23⁵.

Uit Amsterdam: Van N. N. *f* 1.23⁵; N. N. *f* 25; V. *f* 1,23⁵; N. J. M. *f* 10; V. te D. *f* 10; A. G. W. *f* 5; H. W. 4 Coupons zamen *f* 4.94; N. N. *f* 10; X. 2256 *f* 25.

Uit Arnhem: H. A. v. R. *f* 10; C. S. A. T. *f* 5; C. v. F. *f* 2.50.

Uit Vlaardingen: Van M. d. B. *f* 10; Coupon G. F. M. *f* 1.23⁵. Uit Leiden: Van E. G. *f* 25. Uit Goes: Van C W. *f* 5. Uit Tilburg: Van Sc. *f* 10. Uit Dordrecht: Coupon N⁰. 143 *f* 7.42⁵. Uit Zwolle: Van L. *f* 2.97; N. N. *f* 2.97, voor den onschuldig veroordeelde. Uit 's Gravenhage: Van N. N. *f* 1; B. V. M. *f* 1.48⁵; N. N. twee Coupons, te zamen *f* 5.94. Uit Haarlem: Van W. M. *f* 2.50. Uit Apeldoorn: Van J. R. P. *f* 5. Uit Velp: Een B. V. M. *f* 10. Uit Zutphen: Van E. J. N. *f* 10 aan wissel. Uit Middelburg: Van F. *f* 1.98. Uit O.: *f* 1.23⁵. Uit Leeuwarden: Van N. N. *f* 2. Uit Barneveld: 2 Coupons, te zamen *f* 2.47. Uit Delft: Van K. *f* 1.23⁵. Uit Dalfsen: Van J. T. *f* 1. Uit Hellevoetsluis: Van X. *f* 2.47⁵. Uit de Rijp: Van Sara *f* 3.96. Uit Hoorn: Van N. N. *f* 10.

Uit Nunspeet: Van E. B. *f* 1. Uit 's Hertogenbosch: Van I. de H. *f* 1. Uit Elburg: Van J. J. W. *f* 5. Totaal *f* 308.38⁵. Met het bedrag uit Deventer te zamen *f* 421.61.

Hartelijken dank brengen we voorloopig aan allen, die met ons reeds zamenwerken om 't ongelukkig geworden gezin eenigzins te herstellen. Met het volste vertrouwen blijven we deze goede zaak allen aanbevelen, die den toestand van den ongelukkigen HEIJMANS begrijpen.

UEd. Dienstv. Dienaren,
PH. BELLO.
S. SUSAN.

Deventer,
15 October 1869.

Arnhemsche courant, 29 oktober 1869:

D. A. THIEME, te *Arnhem*, zal uitgeven:

TEN VOORDEELE VAN

MEIJER HEIJMANS,

THIJS DE SMID,

DOOR J. J. CREMER.

Prijs op gewoon *f* 0.40, op best papier *f* 1.

Bij alle Boekhandelaren worden bestellingen aangenomen.

De opregte Haarlemsche courant, 4 november 1869:

D. A. THIEME, te Arnhem, zal uitgeven,

TEN VOORDEELE VAN

MEIJER HEIJMANS:

THIJS DE SMID,

DOOR J. J. CREMER.

Prijs op gewoon *f* 0,40, op best papier *f* 1.

Bij alle Boekhandelaren worden bestellingen aangenomen.

Nieuwsblad voor den boekhandel, 4 november 1869:

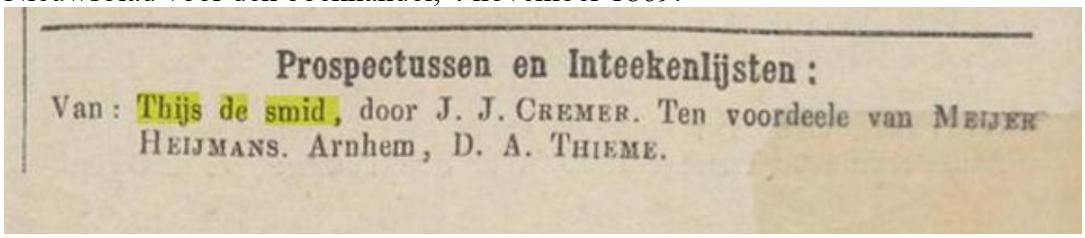

Prospectussen en Inteekenlijsten:

Van: Thijs de smid, door J. J. CREMER. Ten voordeele van MEIJER HEIJMANS. Arnhem, D. A. THIEME.

Nieuw Israelitisch weekblad, 10 december 1869:

Deventer, 7 Dec. 1869.

Voor den ongelukkig geworden MEIJER HEIJMANS, te Enschedé, mogten we op nieuw ontvangen: Uit Pekel-A: B. C. ƒ 1.98; door tusschenkomst van het Dagblad *Het Vaderland*, ƒ 30.65; Tiel: N. N. ƒ 1.13½. Het geheele door ons ontvangen bedrag is ƒ **2257.51**.

Menschenvrienden!

Toen we voor eenige weken uwe medewerking inriepen, durfden we ons bijna niet met zulk eenen uitslag vleijen. *Nu* kunnen we u mededeelen: door uwe pogingen is 't gezin van den eerlijken MEIJER HEIJMANS van zijn ondergang gered en aan de Maatschappij teruggegeven. Hij is door uwe vereende pogingen in staat gesteld, zijn handel te hervatten, en alle zekerheid bestaat er, dat eene betere toekomst voor hem en de zijnen is aangebroken. Allen, die aan onze roepstem gehoor gaven, betuigen we, ook namens den in zijne eer hersteldeu huisvader, onzen innigen, warmen dank; moge u de mededeeling, dat het doel bereikt is, even aangenaam zijn, als het ons een genot is, door u in de mogelijkheid te zijn gesteld, dit *goede* werk voltooid te zien.

Ph. Bello.
S. Susan.

Bataviaasch handelsblad 11 december 1869:

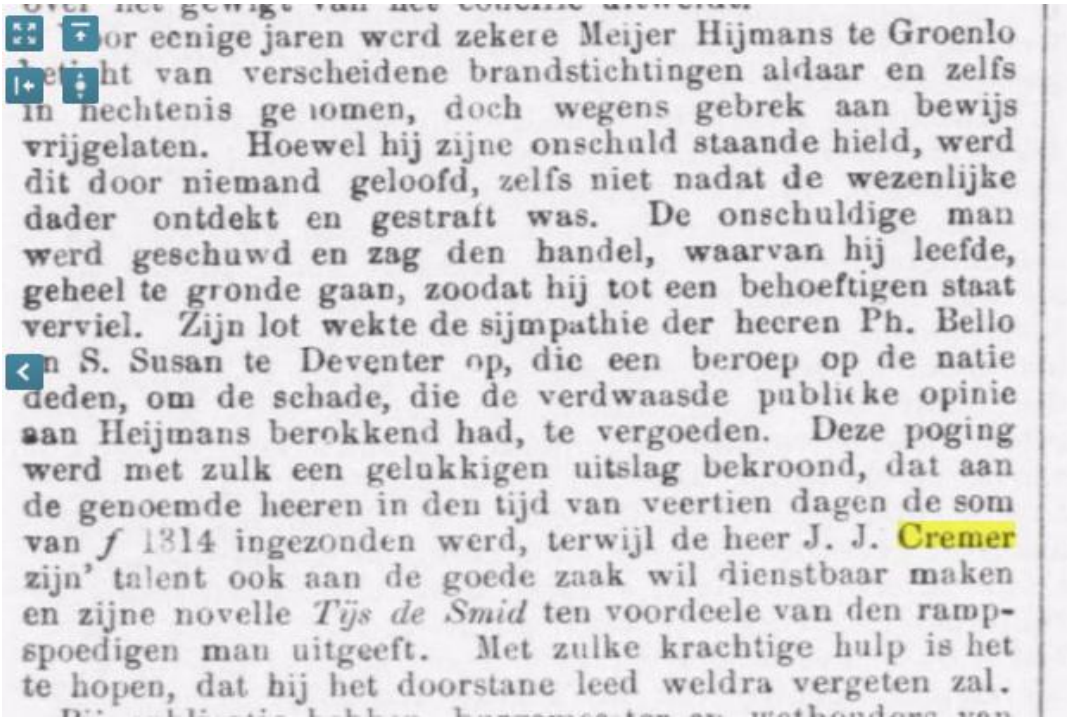

…or eenige jaren werd zekere Meijer Hijmans te Groenlo …ht van verscheidene brandstichtingen aldaar en zelfs in hechtenis ge…omen, doch wegens gebrek aan bewijs vrijgelaten. Hoewel hij zijne onschuld staande hield, werd dit door niemand geloofd, zelfs niet nadat de wezenlijke dader ontdekt en gestraft was. De onschuldige man werd geschuwd en zag den handel, waarvan hij leefde, geheel te gronde gaan, zoodat hij tot een behoeftigen staat verviel. Zijn lot wekte de sijmpathie der heeren Ph. Bello …n S. Susan te Deventer op, die een beroep op de natie deden, om de schade, die de verdwaasde publieke opinie aan Heijmans berokkend had, te vergoeden. Deze poging werd met zulk een gelukkigen uitslag bekroond, dat aan de genoemde heeren in den tijd van veertien dagen de som van ƒ 1314 ingezonden werd, terwijl de heer J. J. Cremer zijn' talent ook aan de goede zaak wil dienstbaar maken en zijne novelle *Tijs de Smid* ten voordeele van den rampspoedigen man uitgeeft. Met zulke krachtige hulp is het te hopen, dat hij het doorstane leed weldra vergeten zal.

Onze tolk, 1869:

Wij hebben nu ook ontvangen de nieuwe novelle van J. J. Cremer, get. *Thijs de Smid*. (f —,40, geb. f 1.) Uitgegeven ten voordeele van Meijer Heijmans, die zooals ge weet uit de preventieve gevangenis is ontslagen, omdat ***zijn onschuld volkomen was aan het licht gebracht.*** 't Spijt ons dat wij het moeten zeggen, maar de verwachting die wij van deze novelle hadden, is zeer teleurgesteld. Wij hadden van onzen genialen schrijver nu een kabinetstukje verwacht, maar 't is niets dan een ordinaire schets. Als wij er vroeger geen ophef van hadden gemaakt, zouden wij er nu over gezwegen hebben.

Nieuwsblad voor den boekhandel 26 december 1869:

Daar ik gaarne zou willen afrekenen betreffende de uitgave THIJS DE SMID, door J. J. CREMER. — Uitgegeven ten voordeele van Meijer Hijmans —
verzoek ik de onverkochte ex. terug, of althans opgave van het onverkochte, vóór 8 Januari.

Arnhem, 18 Dec. 1869. D. A. THIEME. [2730]

Utrechtsch provinciaal en stedelijk dagblad, 26 februari 1870:

— Door den uitgever van *Thijs de Smid*, door J. J. Cremer, uitgegeven ten voordeele van **Meijer Hijmans**, is als saldo der voorloopige afrekening reeds een bedrag van *f* 1665.11 aan de heeren Bello en Susan te Deventer overgemaakt.

Arnhemsche courant, 26 februari 1870:

Wij vernemen dat door den uitgever van *Thijs de Smid*, door J. J. Cremer, uitgegeven ten voordeele van Meijer Hijmans, als saldo der voorloopige afrekening reeds een bedrag van *f* 1665.11 aan de heeren Bello en Susan te Deventer is overgemaakt.

Algemeen handelsblad, 27 februari 1870:

Wij vernemen dat door den uitgever van „Thijs de Smid," door J. J. Cremer, uitgegeven ten voordeele van Meijer Hijmans, als saldo der voorloopige afrekening reeds een bedrag van *f* 1665.11 aan de heeren Bello en Susan te Deventer is overgemaakt. (*Arnh. Ct.*)

Algemeen dagblad van Nederland, 28 februari 1870:

Men verneemt, dat door den uitgever van *Thijs de Smid*, door J. J. Cremer, in 't licht verschenen ten voordeele van Meijer Hijmans, als saldo der voorloopige afrekening reeds een bedrag van *f* 1665,11 aan de heeren Bello en Susan te Deventer is overgemaakt.

Zutphensche courant, 1 maart 1870:

— Wij vernemen dat door den uitgever van *Thijs de Smid*, door J. J. Cremer, uitgegeven ten voordeele van Meijer Hijmans, als saldo der voorloopige afrekening reeds een bedrag van *f* 1665.11 aan de hh. Bello en Susan te Deventer is overgemaakt.

(*Arnh. Ct.*)

Nieuwsblad voor den boekhandel, 9 maart 1870:

Thieme (**D. A.**). Schimmel, Mary Hollis. Mag. f. d. Lit. d. Ausl. 3. — Cremer, Thijs de Smid. Volksbl. 7. — Koelman, In Rome. Tijdsp. 3. — Celestine. Rob's moeder. Letteroef. 3.

Zutphensche courant, 21 maart 1872:

Gesticht voor Ouden van Dagen, te Egmond aan Zee.

In dank ontvangen van mevr. T. voor de loterij: een groot en een klein speldekussen, een handwerk, een lucifersdoos; drie eijer-netjes; 1 Ex. Cremer. Thijs de Smid; 1 Ex. Booms, Kissingen, een episode uit den oorlog van 1866; en 1 Ex. Liefdegave geofferd op het altaar der zending.

Nieuwsblad voor den boekhandel, 11 maart 1873:

UITSLAG VAN DE VEILING

van ongebonden BOEKEN EN KOPIJEN,

uitgegeven en aangekocht door den Heer D. A. THIEME te *Arnhem*.

Donderdag 6 en Vrijdag 7 Maart 1873, te *Amsterdam*.

De zeven afl. te samen voor *f* 3[illegible].— [illegible]

Cremer (J. J.), Daniël Sils. Twee dln. Gr. 8o. *Met contract.*
1 ex. voor *f* 165.— Van den Heuvell en van Santen.

———, Sinte-Klaas, Oud- en Nieuwjaar. Vier vertellingen. Post 8o.
269 ex. à 59 ct. A. W. Sijthoff.

———, Wouter Linge. Novelle. Kl. 8o.
1056 ex. à 16 ct. Dezelfde.

———, Fabriekskinderen. Eene bede, doch niet om geld. Kl. 8o.
862 ex. à 10 et. Gebr. Koster.

———— (J. J.), Anna Rooze. Tweede druk, 3 dln. Post 8o.
945 ex. à *f* 1.60. T. Kouwenaar.

———, Thijs de Smid. Kl. 8o. *Zonder copijrecht.*
482 ex. voor *f* 38.— H. G. Bom.

[illegible] 3 dln. Met plaat. Gr. 8o.

Opregte Haarlemsche courant, 29 april 1873:

KOOPJES!

In het BOEKEN-MAGAZIJN van H. G. BOM, Warmoesstraat, bij de St. Olofspoort, M. 403, te Amsterdam.

CREMER, Thijs de smid, 30 ct., op best papier 50 ct. — **VAN GOSTERZEE, Op reis,** bladen uit portef., 50 ct., gebonden 90 ct. — **F. SPIELHAGEN, Binnen de perken,** een keurige nieuwe roman in 4 dln., op best papier, met 4 titelplaten, naar C. C. A. LAST, voor *f* 3, in plaats van *f* 9,90. — **J. P.**

De standaard 2 maart 1874:

KOOPJES.

In het BOEKEN MAGAZIJN van H. G. BOM, Warmoesstraat bij de St. Olofspoort, M 403, te Amsterdam.

CREMER, Thijs de Smid, *f* 0.15. Idem op best papier *f* 0.25.
F. SPIELHAGEN, Binnen de perken, eene keurige nieuwe roman in 4 dln. op best papier met 4 Titelplaten, naar C. C. LAST, voor *f* 3.— in plaats van *f* 9.90.

Het vaderland, 1 december 1875:

jongens f 0,30. **Cremer, Thijs de smid** f 0,10.
Zijn er zoo? huwelijkstypen f 0,75.

Brinkman, 1878:

—— Oan 't kleine rivierke. Overbetuwsche vertelling. Leid., A. W. Sijthoff. 1867. 4o. 0
—— Op de kniehorst. Leiden, A. W. Sijthoff. 1867. 4o. 0
—— Openbare brief aan Z. Ex. den Minister van Binnenlandsche Zaken. Opgenomen in „Het Vaderland." 's Hage, Mart. Nijhoff. 1870. gr. 8o. 0,20.
—— Overbetuwsche novellen. (Grietje op 't Hönigsarf. — 't Kriekende kriekske. — Op de Kniehorst. — 't Blinkende Hoantje.) Leiden, A. W. Sijthoff. 1871. post-8o. 0,50.
—— Overbetuwsche novellen. 2e st. (Bruur Joapik. — Oan 't kleine rivierke. — 't Pauweveerke.) Leiden, A. W. Sijthoff. 1872. post-8o. 0,50.
—— Overbetuwsche novellen. Nieuwe geill. uitg. Leiden, A. W. Sijthoff. 1875. post-8o. afl. 1 en 2. Met 2 platen. Compleet in 25 aflev. met 16 platen. Per aflev. 0,25.
—— Overbetuwsche novellen en andere vertellingen. (Kruuzemuntje. — Van binnen en van buiten. — Mijn oude Jacob. — Een oudejaarsavond. — Wouter Linge.) Leiden, A. W. Sijthoff. 1872. post-8o. 0,50.
—— 't Blinkende Hoantje. Leiden, A. W. Sijthoff. 1867. 4o. 0,50.
—— 't Kriekende kriekske. Leiden, A. W. Sijthoff. 1867. 4o. 0,50.
—— 't Paauweveerke. Leiden, A. W. Sijthoff. 1867. 4o. 0,50.
—— Thijs de smid. Uitgegeven ten voordeele van Meijer-Heijmans. Arnh., D. A. Thieme. (Amst., H. G. Bom.) 1869. kl. 4o. ƒ 0,40; op best papier 1,—.
—— Tooneelspelers. Leiden, P. van Santen. 1875. roy. 8o. 3 dln. 7,50.

Zie Bibliotheek (Algem.), — Bibliotheek van Volksvoordrachten, — Guldens-Editie, — Novellen (Nederl.), — Visschers gevangen, — Woordje.

Het vliegend blaadje, 27 maart 1877:

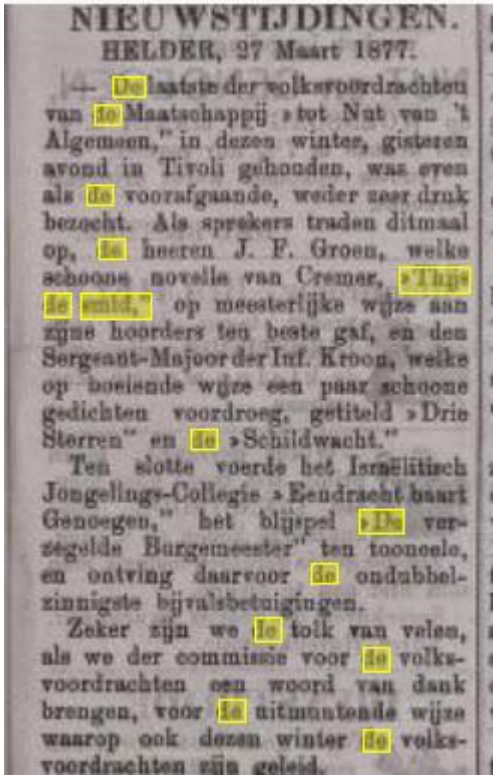

NIEUWSTIJDINGEN.

HELDER, 27 Maart 1877.

— De laatste der volksvoordrachten van de Maatschappij »tot Nut van 't Algemeen," in dezen winter, gisteren avond in Tivoli gehouden, was even als de voorafgaande, weder zeer druk bezocht. Als sprekers traden ditmaal op, de heeren J. F. Groen, welke schoone novelle van Cremer, »Thijs de smid," op meesterlijke wijze aan zijne hoorders ten beste gaf, en den Sergeant-Majoor der Inf. Kroon, welke op boeiende wijze een paar schoone gedichten voordroeg, getiteld »Drie Sterren" en de »Schildwacht."

Ten slotte voerde het Israëlitisch Jongelings-Collegie »Eendracht baart Genoegen," het blijspel »De verzegelde Burgemeester" ten tooneele, en ontving daarvoor de ondubbelzinnigste bijvalsbetuigingen.

Zeker zijn we de tolk van velen, als we der commissie voor de volksvoordrachten een woord van dank brengen, voor de uitmuntende wijze waarop ook dezen winter de volksvoordrachten zijn geleid.

Nieuwsblad voor den boekhandel, 21 augustus 1877:

UITSLAG VAN DE VEILING

van ongebonden BOEKEN,

op Dinsdag 14 Augustus 1877,

door

G. THEOD. BOM.

648 ex. voor ƒ 1.—. J. Vlieger.

Cremer (J. J.), **Thijs dé smid.** *Zonder Kopyrecht.*

506 ex. voor ƒ 11.50. D. Bolle.

Czerny (Ch.) Twaalf voorspelen voor piano, orgel en harmonium.

Opregte Haarlemsche courant, 11 oktober 1877:

ANNA ROOZE!

door **J. J. CREMER**, 2e druk, 3 deelen, prijs *f* 4.80, **nu *f* 2.90.** In linnen banden **nu *f* 3.90.**

HANNA DE FREULE!

door **J. J. CREMER**, Volksuitgaaf, prijs *f* 1.50, **nu *f* 0.75.** In prachtband **nu *f* 1.25.**

THIJS DE SMID!

door **J. J. CREMER**, prijs *f* 0.40, **nu *f* 0.20.**

Te bekomen bij **D. BOLLE, Noordblaak, te Rotterdam**, en verder alom.

Nieuwsblad voor den boekhandel, 9 november 1877:

H. Voor f 2.80 in plaats f 5.95.

1. **J. J. Cremer,** Hanna de Freule, volksuitgaaf, prijs *f* 1.50.
2. **J. J. Cremer,** Thijs de Smid, prijs *f* 0.50.

Het vaderland, 23 november 1877:

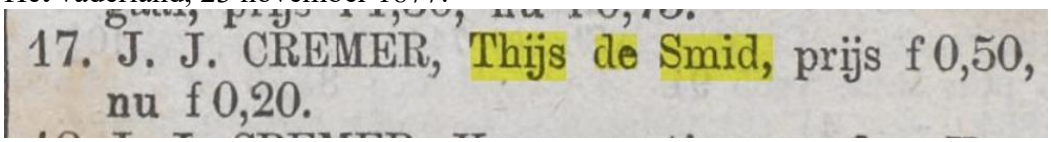

17. J. J. CREMER, Thijs de Smid, prijs f 0,50, nu f 0,20.

Utrechtsch provinciaal en stedelijk dagblad, 7 maart 1880:

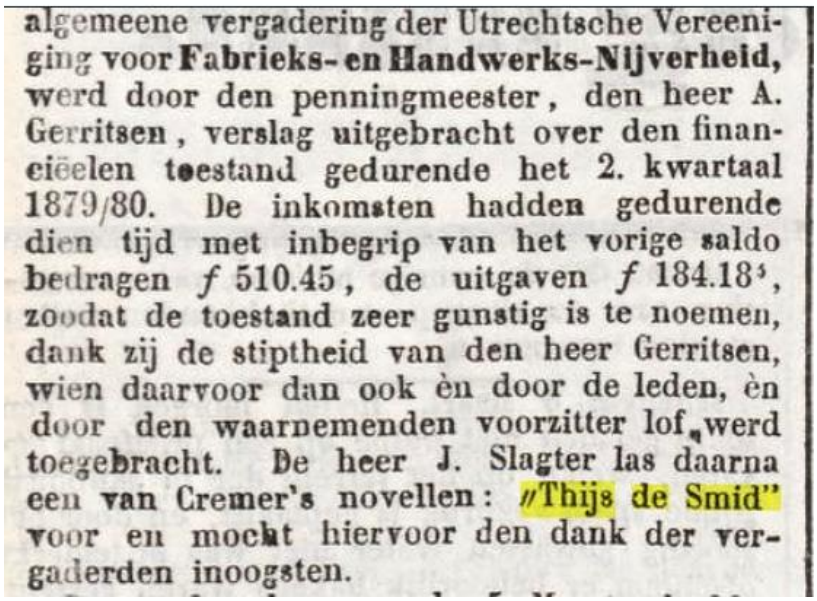

algemeene vergadering der Utrechtsche Vereeniging voor **Fabrieks- en Handwerks-Nijverheid,** werd door den penningmeester, den heer A. Gerritsen, verslag uitgebracht over den financiëelen toestand gedurende het 2. kwartaal 1879/80. De inkomsten hadden gedurende dien tijd met inbegrip van het vorige saldo bedragen *f* 510.45, de uitgaven *f* 184.18¼, zoodat de toestand zeer gunstig is te noemen, dank zij de stiptheid van den heer Gerritsen, wien daarvoor dan ook èn door de leden, èn door den waarnemenden voorzitter lof werd toegebracht. De heer J. Slagter las daarna een van Cremer's novellen: „Thijs de Smid" voor en mocht hiervoor den dank der vergaderden inoogsten.

Joodsch weekblad Israëlitische huisgezinnen, 11 juni 1880:

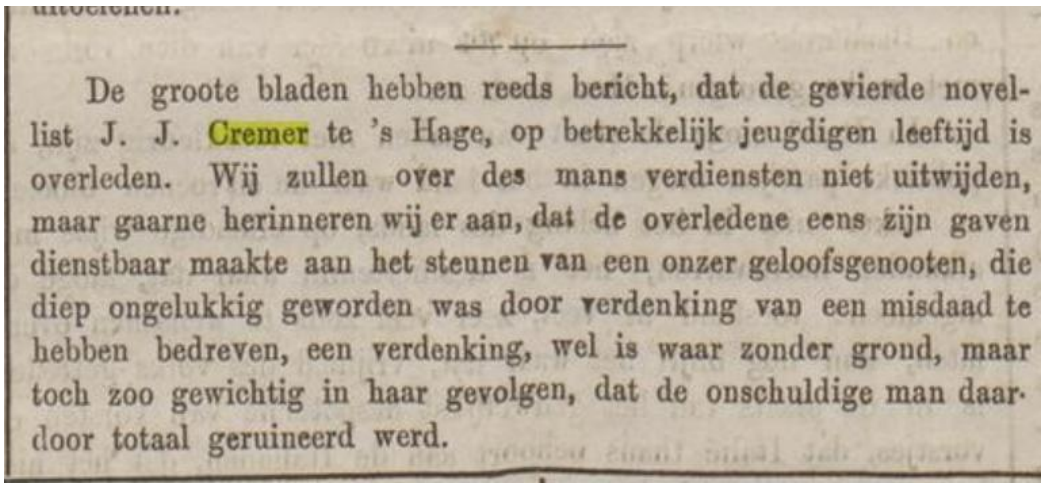

De groote bladen hebben reeds bericht, dat de gevierde novellist J. J. Cremer te 's Hage, op betrekkelijk jeugdigen leeftijd is overleden. Wij zullen over des mans verdiensten niet uitwijden, maar gaarne herinneren wij er aan, dat de overledene eens zijn gaven dienstbaar maakte aan het steunen van een onzer geloofsgenooten, die diep ongelukkig geworden was door verdenking van een misdaad te hebben bedreven, een verdenking, wel is waar zonder grond, maar toch zoo gewichtig in haar gevolgen, dat de onschuldige man daardoor totaal geruineerd werd.

Algemeen handelsblad, 29 maart 1881:

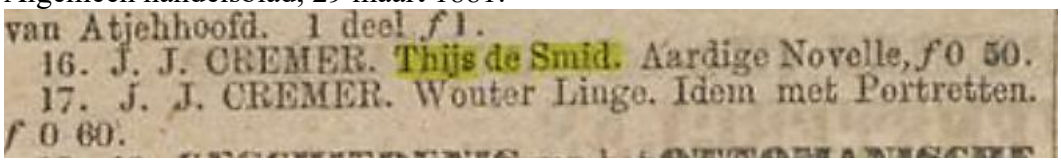

van Atjehhoofd. 1 deel f 1.
16. J. J. CREMER. Thijs de Smid. Aardige Novelle, f 0 50.
17. J. J. CREMER. Wouter Linge. Idem met Portretten. f 0 60.

Nederland, 1885:

THIJS DE SMID

DOOR

A. DE VISSER.

Zooeven had de dorpsklok negen uur geluid. 't Was voor

De Veluwsche familie Tulleken, 1885:

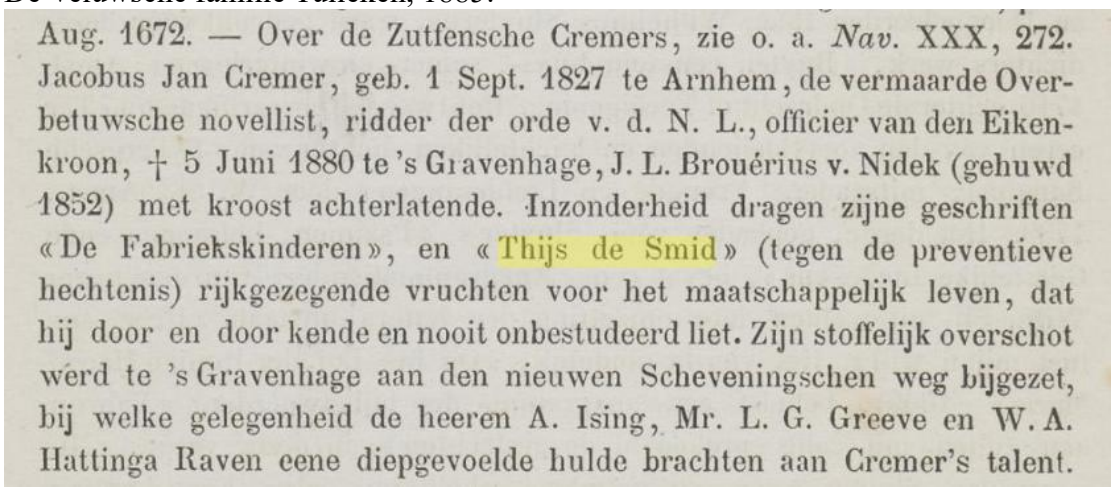

Aug. 1672. — Over de Zutfensche Cremers, zie o. a. *Nav.* XXX, 272. Jacobus Jan Cremer, geb. 1 Sept. 1827 te Arnhem, de vermaarde Overbetuwsche novellist, ridder der orde v. d. N. L., officier van den Eikenkroon, † 5 Juni 1880 te 's Gravenhage, J. L. Brouérius v. Nidek (gehuwd 1852) met kroost achterlatende. Inzonderheid dragen zijne geschriften «De Fabriekskinderen», en «Thijs de Smid» (tegen de preventieve hechtenis) rijkgezegende vruchten voor het maatschappelijk leven, dat hij door en door kende en nooit onbestudeerd liet. Zijn stoffelijk overschot werd te 's Gravenhage aan den nieuwen Scheveningschen weg bijgezet, bij welke gelegenheid de heeren A. Ising, Mr. L. G. Greeve en W. A. Hattinga Raven eene diepgevoelde hulde brachten aan Cremer's talent.

Nieuws en advertentiebode voor Den Helder, 16 januari 1886:

— Oudeschild, 15 Januari.

Voor de leden der societeit »Neptunus" trad gisteren als spreker op de heer Koppen, met Justus van Maurik's »Een pleizierige nacht." De heer Kroon leverde daarna een bijdrage, en wel: »Thijs de Smid," van Cremer. Beide stukken werden met aandacht gevolgd en met genoegen gehoord, evenals de bijdragen, welke door eenige andere leden der vereeniging werden gehouden.

Studiosorum, 24 februari 1887:

stelling aanbeval. De heer Holthuis oud-praeses van D. D. trad vervolgens op met: „Thijs de Smid," van J. J. Cremer.

Met stilte werd naar deze heerlijke voordracht geluisterd, evenals

Heldersche en Nieuwdieper courant, 18 november 1891:

Oosterleek. Donderdag jl. hield onze vereeniging Nut en Genoegen hare derde gezellige bijeenkomst. Slechts 6 dames en 19 heeren waren aanwezig. Na de traditioneele werkzaamheden kreeg de heer P. Schuurman als eerste spreker het woord. Niettegenstaande zijn onderwerp zoo lang was, dat hij het in twee gedeelten las, hebben de aanwezigen onder het voorlezen van „De Vondeling" van Louise Stratenus geen oogenblik verveeld. Bewijs genoeg, dat 't boeide. De heer Steggerda las, als tweede spreker een schetsje van J. J. Cremer, nl „Thijs de smid." Met „Hulp in Nood" door mej. Roos-Paarlberg, „Een vreeselijke misdaad" door P. Ruiter, „Roosje" door mej. Hoogland-Visser en „Een vraag" door de neersten spreker, werd de avond verder gevuld. Wat er nog meer was werd in petto gehouden omdat het reeds over tienen was en de voorzitter er dus een eind aan moest maken.

— De tweede Volksbijeenkomst in seizoen, gisterenavond in Tivoli gehoud werd, als gewoonlijk, door een zeer talr publiek bezocht, dat de werkzaamhed van den heer Merkelbach, die eene se lichtbeelden te aanschouwen gaf, met a dacht volgde.

De boeiende novelle „Thijs de smi van J. J. Cremer, door den heer H. R kens ten beste gegeven, viel mede zeer in smaak.

Nieuwe Texelsche courant, 17 februari 1900:

Den Hoorn, 16 Febr. Gisteren-avond hield de Vereeniging „Leering en Genoegen" hare laatste bijeenkomst in dit seizoen. Niettegenstaande het zeer ongunstige weder mocht de op-komst der leden met hunne dames bevredigend heeten. Nadat de verga-dering door den voorzitter, den heer J. J. Heep, met een woord van wel-kom werd geopend, trad als spreker op de heer W. H. van Douwen. Zijn onderwerp was de schets van Justus van Maurik, „Teun de nachtwacht." Op zeer verdienstelijke wijze werd deze boeiende novelle door spreker vertolkt. De heer J. J. Heep gaf vervolgens eene leerzame schets van Dr. Huizinga, „Onder de Eskimo's" en later nog een Kerstvertelling. De heer G. Duinker gaf twee schetsen van Cremer, „Het jawoord» en „Thijs de smid", terwijl door den heer P. Drijver „Opruimen" van Justus van Maurik, en door den heer D. Drijver „Hoe Bram Hoogland de fiens (influ-enza) nekte", werd gegeven.

Nieuwsblad voor den boekhandel, 8 november 1900:

Gevraagd, voor bibliotheek:

Aarde 1876, 1877, 1878, 1879. Eigen Haard 1890, 1895. Huisvriend 1843—'44—'45—'46—'48 (2 ex.) 1849—1895. **Andriessen,** Eng. jongen Holl. kost-school; **Asbjörnsen,** Noorsche volksvertellingen; **Van Balen,** Schipbreukelingen (2 ex.); **Jacob Everts,** Kolonisten; **Cremer,** Thijs de smid; **Keller,** Beleg van Parijs; **Keller,** Oude kennissen; **Louwerse,** Hoe Willem advocaat werd; **Louwerse,** Orgelmaker van Amsterdam. [4400]

Aanbieding bij L. J. VEEN, te Amsterdam.

Haagsche courant, 22 mei 1903:

Op Cremer's voorbeeld.

Wijlen Jan Jacobus Cremer heeft nu ongeveer 35 jaar geleden voor een ongelukkige, van brandstichting beschuldigde, preventief gevangen genomene, later vrijgesprokene, maar daarna even diep ongelukkige (zijn bedrijf was middelerwijl te niet gegaan) zijn novelle „Thijs de Smid" geschreven, welke wijlen D. A. Thieme te Arnhem belangeloos heeft uitgegeven. 't Bracht den armen smid een bate van *f* 1800. (Authentieke opgave van den schrijver aan onderg.)

Van die novelle heb ik, onder het oog van Cremer zelven en met diens goedkeurenden lof, een dichterlijke bewerking vervaardigd (wil men liever: een „berijming", soit!) en die wenschte ik nu gratis af te staan en uit te geven ten voordeele van de slachtoffers der staking, vooral van hun arme, onschuldige vrouwen en kinderen. Wanneer nu die poging ook eens *f* 1800 of meer opbracht, bv. 7200 ex. à 25 cts., wat zou ik mij verheugen en mijn ouderdom daardoor verkwikt worden! Het tegenwoordige geslacht herinnert zich Cremer's „Thijs de Smid" niet meer. In zijn gewijzigden vorm moge het evenveel, kan 't zijn, nog meer inteekenaars vinden dan de oorspronkelijke novelle, tot heil van de verdoolden!

Ik verberg, vooralsnog, mijn naam onder de letters D. D.; vermogende en filantropische uitgevers, die geneigd zijn, ter wille van hun arme landgenooten te doen wat wijlen de heer Thieme deed voor een bijzonder persoon, kunnen dien naam te weten komen bij de redactie dezer courant.

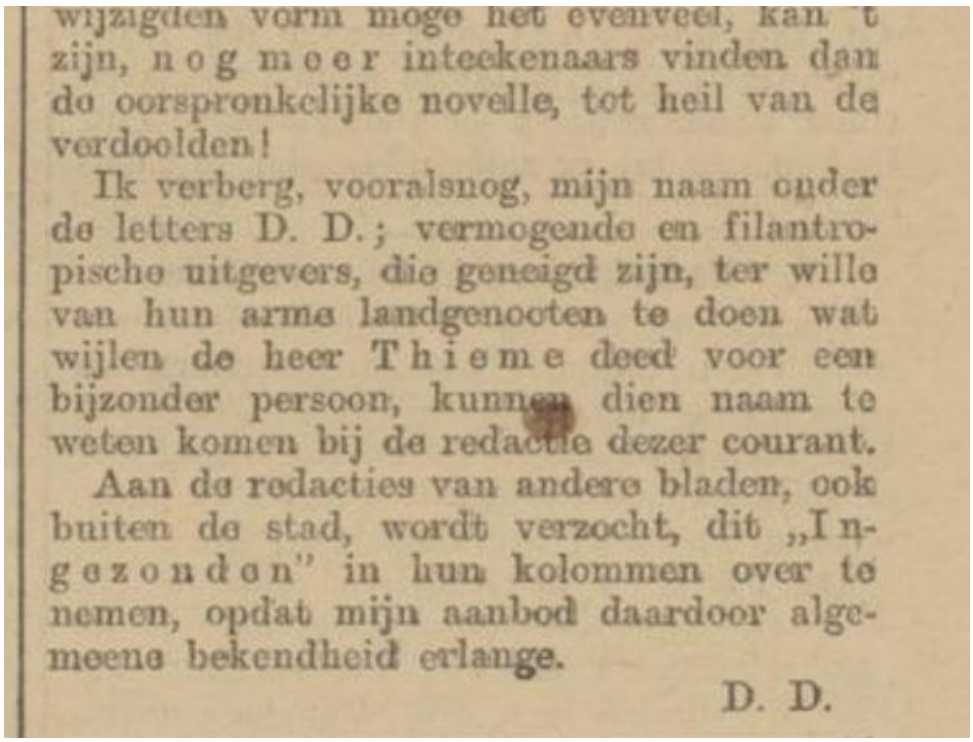

wijzigden vorm moge het evenveel, kan 't zijn, n o g m e e r inteekenaars vinden dan de oorspronkelijke novelle, tot heil van de verdoolden!

Ik verberg, vooralsnog, mijn naam onder de letters D. D.; vermogende en filantropische uitgevers, die geneigd zijn, ter wille van hun arme landgenooten te doen wat wijlen de heer T h i e m e deed voor een bijzonder persoon, kunnen dien naam te weten komen bij de redactie dezer courant.

Aan de redacties van andere bladen, ook buiten de stad, wordt verzocht, dit „I n g e z o n d e n" in hun kolommen over te nemen, opdat mijn aanbod daardoor algemeene bekendheid erlange.

D. D.

Westlandsche courant, 26 maart 1904:

— Hedenavond bereidde de Vrijzinnige Jongelingsvereeniging „Nieuw Leven", afd. Honselersdijk, in café „Sport", een gezelligen avond aan haar leden en donateurs.

De heer Scheurkogel opende de bijeenkomst met een mededeeling omtrent het optreden van een spreker van het Hoofdbestuur in het najaar en gaf het woord aan den heer Bottema, die het ernstige gedeelte van 't programma afwerkte door 't voordragen van een drietal mooie schetsen van Cremer, getiteld: „Thijs, de smid"; „In den spoorwagen" en „Het jawoord".

De leden voerden daarna een drietal aardige blijspelen op, n.l.: „Een uurtje in een kiesvereeniging"; „Een lastige overbuur" en „Zoo heer, zoo knecht".

't Was er gezellig en de aanwezigen vermaakten zich kostelijk met 't spel. Ook door zulk werk wint de jonge vereeniging de belangstelling van hen, die met haar streven op ander gebied zijn ingenomen.

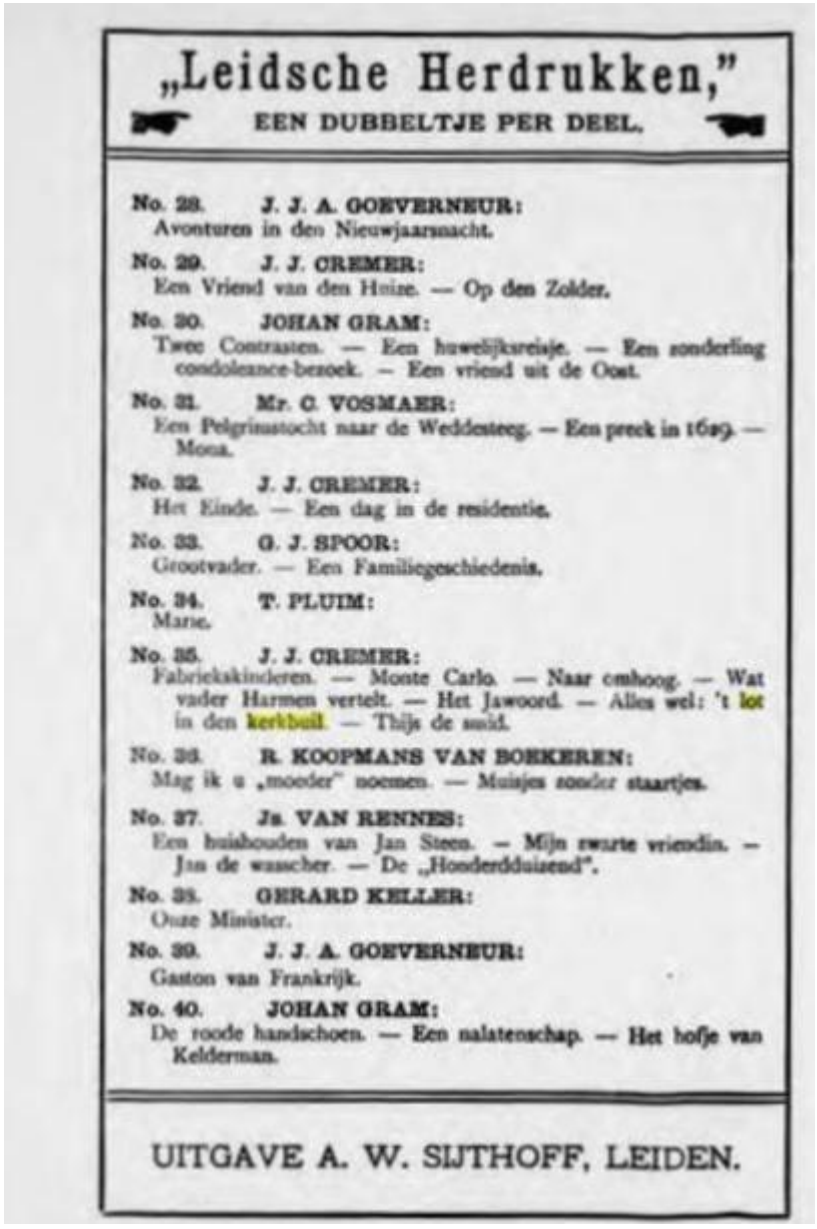

„Leidsche Herdrukken,"

EEN DUBBELTJE PER DEEL.

No. 28. **J. J. A. GOEVERNEUR:**
Avonturen in den Nieuwjaarsnacht.

No. 29. **J. J. CREMER:**
Een Vriend van den Huize. — Op den Zolder.

No. 30. **JOHAN GRAM:**
Twee Contrasten. — Een huwelijksreisje. — Een zonderling condoleance-bezoek. — Een vriend uit de Oost.

No. 31. **Mr. C. VOSMAER:**
Een Pelgrimstocht naar de Weddesteeg. — Een preek in 1629. — Mona.

No. 32. **J. J. CREMER:**
Het Einde. — Een dag in de residentie.

No. 33. **G. J. SPOOR:**
Grootvader. — Een Familiegeschiedenis.

No. 34. **T. PLUIM:**
Marie.

No. 35. **J. J. CREMER:**
Fabrieksk[illegible]eren. — Monte Carlo. — Naar omhoog. — Wat vader Harmen vertelt. — Het Jawoord. — Alles wel: 't lot in den kerkbuil. — Thijs de smid.

No. 36. **R. KOOPMANS VAN BOEKEREN:**
Mag ik u „moeder" noemen. — Muisjes zonder staartjes.

No. 37. **Js. VAN RENNES:**
Een huishouden van Jan Steen. — Mijn zwarte vriendin. — Jan de wasscher. — De „Honderdduizend".

No. 38. **GERARD KELLER:**
Onze Minister.

No. 39. **J. J. A. GOEVERNEUR:**
Gaston van Frankrijk.

No. 40. **JOHAN GRAM:**
De roode handschoen. — Een nalatenschap. — Het hofje van Kelderman.

UITGAVE A. W. SIJTHOFF, LEIDEN.

Hoornsche courant, 29 december 1914:

Oosterleek. Donderdag jl. hield onze vereeniging Nut en Genoegen hare derde gezellige bijeenkomst. Slechts 6 dames en 19 heeren waren aanwezig. Na de traditioneele werkzaamheden kreeg de heer P. Schuurman als eerste spreker het woord. Niettegenstaande zijn onderwerp zoo lang was, dat hij het in twee gedeelten las, hebben de aanwezigen onder het voorlezen van „De Vondeling" van Louise Stratenus geen oogenblik verveeld. Bewijs genoeg, dat 't boeide. De heer Steggerda las, als tweede spreker een schetsje van J. J. Cremer, nl „Thijs de smid." Met „Hulp in Nood" door mej. Roos-Paarlberg, „Een vreeselijke misdaad" door P. Ruiter, „Roosje" door mej. Hoogland-Visser en „Een vraag" door de neersten spreker, werd de avond verder gevuld. Wat er nog meer was werd in petto gehouden omdat het reeds over tienen was en de voorzitter er dus een eind aan moest maken.

Ierseksche en Thoolsche courant, 27 februari 1925:

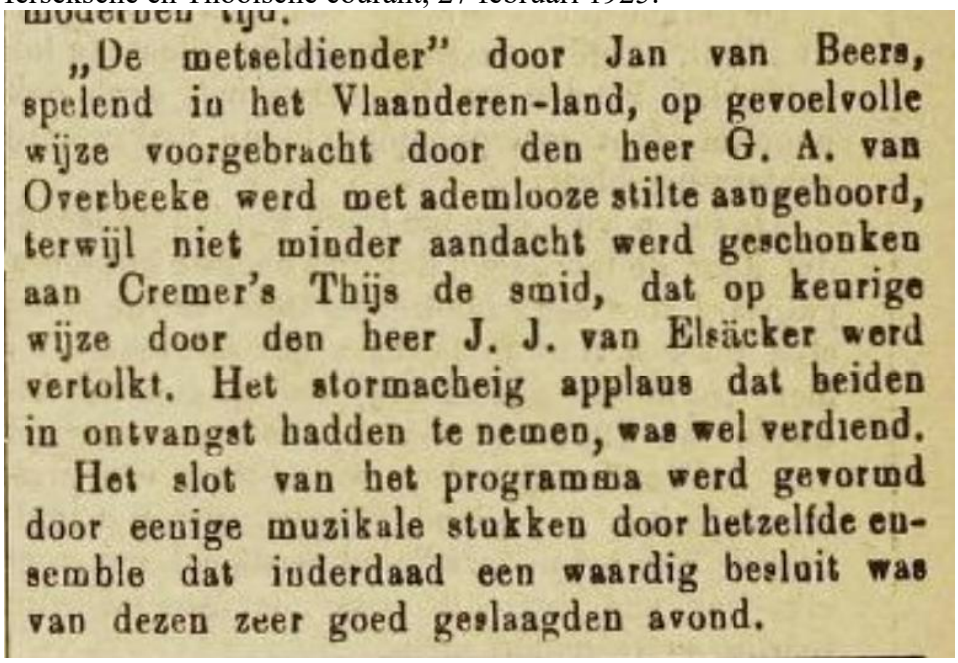

„De metseldiender" door Jan van Beers, spelend in het Vlaanderen-land, op gevoelvolle wijze voorgebracht door den heer G. A. van Overbeeke werd met ademlooze stilte aangehoord, terwijl niet minder aandacht werd geschonken aan Cremer's Thijs de smid, dat op keurige wijze door den heer J. J. van Elsäcker werd vertolkt. Het stormacheig applaus dat beiden in ontvangst hadden te nemen, was wel verdiend.

Het slot van het programma werd gevormd door eenige muzikale stukken door hetzelfde ensemble dat inderdaad een waardig besluit was van dezen zeer goed geslaagden avond.

Nieuwe Hoornsche courant, 7 januari 1928:

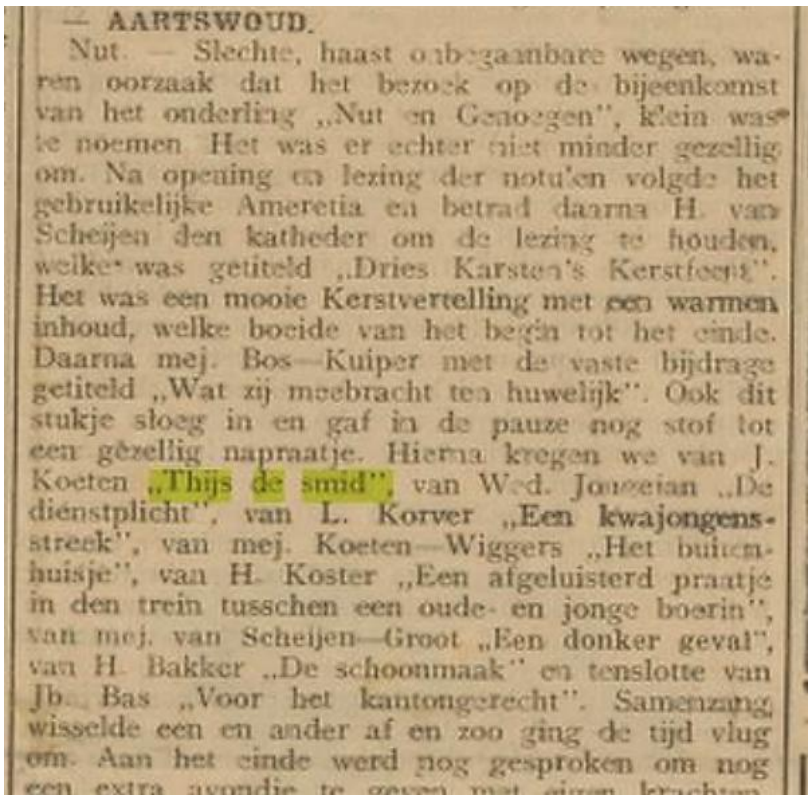

— AARTSWOUD.

Nut. — Slechte, haast onbegaanbare wegen, waren oorzaak dat het bezoek op de bijeenkomst van het onderling „Nut en Genoegen", klein was te noemen. Het was er echter niet minder gezellig om. Na opening en lezing der notulen volgde het gebruikelijke Ameretia en betrad daarna H. van Scheijen den katheder om de lezing te houden, welke was getiteld „Dries Karsten's Kerstfeest". Het was een mooie Kerstvertelling met een warmen inhoud, welke boeide van het begin tot het einde. Daarna mej. Bos—Kuiper met de vaste bijdrage getiteld „Wat zij meebracht ten huwelijk". Ook dit stukje sloeg in en gaf in de pauze nog stof tot een gezellig napraatje. Hierna kregen we van J. Koeten „Thijs de smid", van Wed. Jouveian „De dienstplicht", van L. Korver „Een kwajongensstreek", van mej. Koeten—Wiggers „Het buitenhuisje", van H. Koster „Een afgeluisterd praatje in den trein tusschen een oude- en jonge boerin", van mej. van Scheijen—Groot „Een donker geval", van H. Bakker „De schoonmaak" en tenslotte van Jb. Bas „Voor het kantongerecht". Samenzang wisselde een en ander af en zoo ging de tijd vlug om. Aan het einde werd nog gesproken om nog

Jaarboek Letterkundig museum, 1999:

Jaarboek Letterkundig Museum 8

24 zaten immers toch altijd vol! Het liefst las hij echter voor eigen rekening, dan kreeg hij de volledige opbrengst zelf in handen. Overigens kwamen de opbrengsten van zijn voordrachten niet altijd ten goede aan Cremer en zijn gezin. Cremer was een sociaal bewogen mens en menigmaal bestemde hij de revenuen - gevraagd of ongevraagd - voor een goed doel. Ook de opbrengsten van zijn letterkundig werk waren soms bestemd voor anderen. Zo werd Een winternacht (1854) 'Uitgegeven ten voordeele van eerlijke armoede,' de opbrengst van Frederik Hendrik Hendriks, de schilder van Wolfhezen (1865) was bestemd voor de weduwe van Cremers voormalige leermeester en Thijs de Smid (1869) werd 'Uitgegeven ten voordeele van Meijer Heijmans'.7 Een scherp oog voor misstanden en de behoefte daar iets aan te veranderen treffen we herhaaldelijk in Cremers werk aan. Met verhalen als Een winternacht (1854), De predikantsdochter (1855), Een winteravond (1856) en Wouter Linge (1861) deed Cremer een beroep op het medelijden, maar vooral ook op de beurs van degenen die het zich konden permitteren goede doelen te ondersteunen. In de roman Anna Rooze (1868) hield hij een pleidooi voor afschaffing van de preventieve hechtenis en in de roman Hanna de Freule (1873) behandelde hij probleem van de werkstaking. In korte schetsen als De oorlog een noodzakelijk kwaad (1871) en de Brief van Jan Stukadoor, metselaar. Aan alle Nederlandsche Werklieden, leden en geen-leden der Internationale (1871) met het bijbehorende Antwoord van Jan Stukadoor aan Piet Schaver (1872) komen resp. oorlog en opkomend communisme aan de orde. Daarnaast bleef bij de voordrachtskunstenaar Cremer de belangstelling voor het toneel bestaan. Hij schreef toneelstukken als Boer en edelman (1864), Emma Berthold (1865) en de eenakter Titulair, klucht of geen klucht (1874). In de roman Tooneelspelers (1876) behandelde hij de problemen van de in die tijd laag op de sociale ladder staande toneelspelers. Samen met J.N. van Hall, H.J. Schimmel en Jan van Beers richtte Cremer in 1870 het Tooneelverbond op, een vereniging die zou moeten proberen het vervallen Nederlandse toneel uit het dal te halen. In het Tooneelverbond speelde hij overigens slechts een rol op de achtergrond. In 1877 verscheen het eerste deel van de veertien delen Romantische

Introductie in Thijs de smid op Youtube, 2026.

Overzicht 2026:

www.jacobcremer.nl

Laatst bijgewerkt: 27 juli 2026.